

Sesja naukowa pt. „Toruń miastem pokoju. II pokój toruński”

*Joanna Piórkowska
Toruń*

Dnia 26 października 2016 r. na Wydziale Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu odbyła się sesja naukowa pt. „Toruń miastem pokoju. II pokój toruński”. Organizatorem sesji było Towarzystwo Miłośników Torunia wraz z Instytutem Historii i Archiwistyki UMK. Celem sesji była prezentacja książki o takim samym tytule, wydanej pod redakcją naukową prof. dra hab. Piotra Olińskiego i prof. dra hab. Waldemara Rozyńskowskiego, która jest owocem współpracy obu wymienionych wyżej instytucji. Ze względu na przypadającą w tym roku 550. rocznicę zawarcia II pokoju toruńskiego spotkanie zgromadziło nie tylko autorów poszczególnych artykułów, ale także wielu wykładowców uniwersyteckich, doktorantów i studentów zainteresowanych tematyką sesji. Nie zabrakło też pracowników UMK związanych z działalnością Towarzystwa. Ponadto na sesji pojawili się również przedstawiciele lokalnych mediów.

Zgromadzonych gości powitał prezes Towarzystwa prof. dr hab. Krzysztof Mikulski, który zaznaczył, iż od wielu lat pracownicy Instytutu Historii i Archiwistyki są związani z Towarzystwem Miłośników Torunia. Efektem tej współpracy jest organizacja konferencji, sesji naukowych czy wydawanie różnych publikacji, jak chociażby ta prezentowana podczas spotkania. Następnie głos zabrał wiceprezes prof. dr hab. Piotr Oliński. Zaprezentował on pokrótce treść prezentowanej książki, zwracając uwagę na autorów poszczególnych artykułów, poruszaną tematykę, wyjątkowość pracy, zachęcając równocześnie do jej lektury.

Sesję rozpoczął dr Krzysztof Kwiatkowski wystąpieniem pt. „Toruń miastem pokoju w późnym średniowieczu”. Głównym problemem, na którym

skupił się prelegent, było postrzeganie późnośredniowiecznego Torunia jako miasta zdominowanego przez konflikt między zakonem krzyżackim a Królestwem Polskim, co tylko częściowo było zgodne z rzeczywistością. Toruń bowiem znacznie częściej był miejscem, gdzie podejmowano działania zmierzające do ustanowienia pokoju. W swoim referacie dr Kwiatkowski zwracał uwagę na różne aspekty związane z zawarciem pokoju, w szczególności na formuły jego ustanawiania, towarzyszące im rytuały, a także na zróżnicowany kontekst społeczny i historyczny.

Kolejnym prelegentem był prof. dr hab. Adam Szweda, który w swoim referacie pt. „II pokój toruński” zwrócił uwagę na wieloetapowość i niezwykłą złożoność rokowań pokojowych, które pojawiły się już na samym początku konfliktu. Opisał on szczegółowo każdy z tych etapów, poruszając problematykę argumentów prawnych i historycznych. Dużą uwagę poświęcił także samemu tekstowi dokumentu, który również dokładnie omówił.

Kwestiami sfragistycznymi zajął się dr hab. Marcin Hlebionek w swoim wystąpieniu zatytułowanym „Uwagi o pieczęciach przy dokumentach II pokoju toruńskiego”. Omówił on specyfikę dokumentów XV-wiecznych, były to bowiem dokumenty wielopieczątne. Następnie podkreślił rolę, jaką wówczas odgrywały pieczęcie, ponieważ były one gwarantem ustanawianych dokumentów oraz świadczyły o ich wiarygodności. Nieodłącznym elementem referatu było nie tylko zaprezentowanie fotografii tych dokumentów, ale też ich szczegółowe omówienie pod względem sfragistycznym. Zwrócono uwagę na to, iż tak mały i niepozorny zabytek, wykonany w kruchym wosku, może nieść wiele zróżnicowanych informacji. W swoim wystąpieniu prelegent wspomniał następujące dokumenty: pokój melneński z 1422 r., pokój brzeski z 1433 r. oraz dokumenty wstępny i główny II pokoju toruńskiego z 1466 i 1467 r.

Bardzo ważnym elementem towarzyszącym każdej uroczystości, podczas której zaprzysięgano pokój, były gesty i rytuały. Temu zagadnieniu poświęcił swoje wystąpienie prof. dr hab. Sławomir Józwiak, nadając mu tytuł „Sposoby zaprzysięgania polsko-krzyżackich traktatów pokojowych w XV wieku na tle zachodnioeuropejskich procedur ratyfikacyjnych”. W referacie przywołał on gesty, rytuały, a także przedmioty im towarzyszące, które pojawiają się w różnorodnych źródłach i przekazach traktujących o okolicznościach zawierania pokójów. Zwrócił także uwagę na różnorodność sposobów zaprzysięgania w zależności od położenia geograficznego oraz panującej w danym kraju kultury, powołując się na teksty źródłowe. Omówił również ze skrupulatną dokładnością źródła, które opisują sposoby zaprzysięgania podczas II pokoju toruńskiego w 1466 r., z uwzględnieniem strony polskiej oraz krzyżackiej.

Zagadnienia problemów koegzystencji religijnej w Toruniu w okresie od XVI do XVIII w. dotyczył referat, nieobecny podczas sesji, dra hab. Adama Kucharskiego pt. „Trudna koegzystencja konfesyjna – Toruń miastem pokoju religijnego w epoce wczesnonowożytnej? Fakty i opinie (XVI–XVIII w.)”. Autora zastąpił wiceprezes Towarzystwa Miłośników Torunia prof. Piotr Oliński. W referacie zwrócono szczególną uwagę na koegzystencję w środowisku toruńskim różnych wyznań i narodowości, które pomimo panującego pokoju religijnego nie zawsze żyły ze sobą w zgodzie. Dochodziło bowiem do wielu napięć i konfliktów głównie między katolikami a luteranami. Mamy tutaj zatem do czynienia ze zjawiskiem nazwanym przez Stanisława Salmonowicza „niespokojnym współlistnieniem” dwóch wyznań, z których każde, pomimo zbliżonej liczebności, miało zupełnie inne znaczenie.

Podczas omawianej sesji zwrócono uwagę nie tylko na aspekty prawne, polityczne, społeczne czy historyczne II pokoju toruńskiego, ale również na przekaz malarski, jaki pozostawił Marian Jarczyński, uwieczniając to wydarzenie na płótnie. Zagadnieniem tym zajął się dr Piotr Birecki, który nadając tytuł swojemu wystąpieniu jednocześnie postawił pytanie „Czy Marian Jarczyński, twórca II Traktatu Toruńskiego, to drugi Jan Matejko?”. Prelegent na samym początku zaprezentował zgromadzonym postać malarza, jego życie oraz twórczość, następnie dość szczegółowo omówił dzieło, zwracając uwagę nie tylko na to, co przedstawia, ale również na losy samego obrazu od momentu powstania aż do czasów współczesnych. Przytoczył również opinie krytyków pochodzących z różnych środowisk, nie zawsze pochlebne. Najważniejszy jest jednak fakt, iż pomimo wojennej zawieruchy omawiane dzieło sztuki nie zostało zniszczone, lecz przetrwało, i nadal możemy podziwiać je w toruńskim Muzeum Okręgowym w Ratuszu Staromiejskim.

Spotkanie zakończyło się krótką dyskusją nad zaprezentowanymi referatami. Wiceprezes Towarzystwa prof. dr hab. Piotr Oliński serdecznie podziękował wszystkim prelegentom oraz zgromadzonym słuchaczom za udział w sesji, a także gorąco zachęcał do lektury książki. Wystąpienia bowiem stanowiły jedynie zarys poszczególnych tematów, które są rozwinięte i szczegółowo omówione w wersji drukowanej.